

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه:	زاهدی اصل، محمد، ۱۳۴۲
عنوان و نام پدید آور:	آسیب‌های اجتماعی از منظر مددکاری اجتماعی/تألیف دکتر محمد زاهدی اصل
مشخصات نشر:	تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری:	۳۱۴ ص.
فروست:	انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ شماره نشر ۲۹۴/۴.
شابک:	۲-۱۰۰-۲۱۷-۹۶۴-۹۷۸-۱۴۰۰۰۰ تومان
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
عنوان به انگلیسی:	Social damage from the social work approach
یادداشت:	واژه نامه
یادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	رفتار یاریگرانه
موضوع:	انحراف اجتماعی
رده‌بندی کنگره:	HV ۴۰/ز ۲۱۵ ۱۴۰۲
رده‌بندی دیوئی:	۳۶۱/۳۰۱
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۳۴۵۶۳۵۴

آسیب‌های اجتماعی

از منظر مددکاری اجتماعی

مؤلف:

دکتر محمد زاهدی اصل

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

چاپ چهارم

آسیب‌های اجتماعی

از منظر مددکاری اجتماعی

مؤلف:

دکتر محمد زاهدی اصل

زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۷-۱۰۰-۲

مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ صندوق پستی: ۱۵۸۱۵/۳۴۸۷

فروشگاه آنلاین انتشارات book.atu.ac.ir

سایت مرکز چاپ و انتشارات press.atu.ac.ir

سایت فروشگاه الکترونیکی <https://mybooket.com/atu>

آدرس فروشگاه مرکزی: تهران انتهای بلوار دهکده المپیک، دانشگاه علامه طباطبائی

نبش درب ورودی میدان ورزش تلفن: ۴۸۳۹۲۶۵۹ همراه: ۰۹۹۰۲۴۹۹۹۸۵

چاپ چهارم ۱۴۰۲ شمارگان: ۲۰۰ قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

پیشگفتار

بخش اول

طرح موضوع.....	۱
۱-۱- مقدمه.....	۱
۲-۱- بیان مسئله.....	۲
۳-۱- اهمیت و ضرورت موضوع.....	۶
۴-۱- مفاهیم مربوط به موضوع.....	۱۱
مصادقاتهای آسیب‌های اجتماعی.....	۱۹
منابع بخش اول.....	۲۴

بخش دوم

آسیب‌های اجتماعی، ریشه‌ها و علل.....	۲۷
۱-۲- مقدمه.....	۲۷
۲-۲- مبانی نظری آسیب‌های اجتماعی.....	۲۸
۲-۲-۳-۲- نظریه بی‌سازمانی اجتماعی.....	۳۳
۲-۲-۳-۳- نظریه فشار ساختاری.....	۳۶
۲-۲-۳-۴- «نظریه تضاد».....	۳۷
۲-۲-۳-۵- نظریه برجسب.....	۳۹
۲-۲-۳-۶- «نظریه کنترل اجتماعی».....	۴۱
۲-۲-۳-۷- نظریه‌های فمینیستی.....	۴۲
۳-۲- نتیجه‌گیری.....	۴۴
منابع بخش دوم.....	۴۷

بخش سوم

تبیین وضعیت آسیب‌های اجتماعی.....	۴۹
۱-۳- مقدمه.....	۴۹
۲-۳- تکدی.....	۵۱
۱-۲-۳- مفهوم تکدی و ابعاد آن.....	۵۱
۲-۲-۳- علل و پی‌آمدهای تکدی.....	۵۵
۳-۳- کودکان کار و خیابان.....	۶۱

ب آسیب‌های اجتماعی از منظر مددکاری اجتماعی

۶۱	۱-۳-۳- مفهوم کودکان کار و خیابان، انواع و ویژگی‌های آن.....
۶۳	۲-۳-۳- اقدامات ملی و بین‌المللی در خصوص کودکان کار و خیابان.....
۷۰	۴-۳- فرار از خانه.....
۷۰	۱-۴-۳- فرار از خانه، مفهوم و انواع آن.....
۷۴	۲-۴-۳- علل و ریشه‌های فرار از خانه.....
۷۸	۳-۴-۳- پیامدها و آثار فرار کودکان و نوجوانان از خانه.....
۸۰	۵-۳- زنان در معرض آسیب جنسی.....
۸۴	۶-۳- سوء مصرف مواد مخدر (اعتیاد).....
۸۴	۱-۶-۳- وضعیت سوء مصرف مواد مخدر در ایران و جهان.....
۸۶	۲-۶-۳- علل و تبعات سوء مصرف مواد مخدر.....
۹۰	۷-۳- اسکان غیررسمی (حاشیه‌نشینی).....
۹۳	۸-۳- خشونت خانگی.....
۹۵	۳-۸-۱- خشونت علیه زنان.....
۹۷	۳-۸-۲- کودک آزاری.....
۱۰۱	۹-۳- آسیب‌های نوپدید.....
۱۰۱	۳-۹-۱- مفهوم آسیب‌های نوپدید.....
۱۰۳	۳-۹-۲- گونه‌شناسی آسیب‌های نوپدید و شاخصه‌های هر یک.....
۱۰۴	اعتیاد به سایر سکس.....
۱۰۵	اعتیاد از نوع روابط سایر.....
۱۰۶	جستجو و ذخیره کردن بیش از اندازه اطلاعات.....
۱۱۵	نتیجه‌گیری.....
۱۱۷	منابع بخش سوم.....

بخش چهارم

۱۲۱	تبیین وضعیت مطلوب و راهکارهای وصول آن.....
۱۲۱	۱-۴- مقدمه.....
۱۲۱	۲-۴- جامعه مطلوب و ویژگی‌های آن.....
۱۳۰	۳-۴- راهکارهای نیل به جامعه مطلوب (جامعه‌عاری از آسیب‌های اجتماعی).....
۱۳۲	۴-۴- تکدی و روش‌های پیشگیری و درمان آن.....
۱۳۳	۱-۴-۴- پیشگیری از تکدی.....
۱۳۶	۲-۴-۴- درمان پدیده تکدی.....
۱۳۸	۵-۴- راهکارها در کنترل و تقلیل پدیده کودکان کار و خیابان.....
۱۳۸	۱-۵-۴- اقدامات پیشگیرانه (پیشگیری اولیه).....
۱۴۱	۲-۵-۴- اقدامات درمان‌گرا (پیشگیری سطوح دوم و سوم).....

فهرست ت

۱۴۳	۶-۴- فرار از خانه و شیوه‌های مقابله با آن.....
۱۴۵	۱-۶-۴- از منظر پیشگیری و سطوح آن شامل.....
۱۴۵	۱-۶-۴-۱- پیشگیری سطح اول.....
۱۴۸	۲-۶-۴- از منظر فرایند مداخله‌ای.....
۱۴۹	۲-۶-۴-۲- مداخلات مبتنی بر نهاد آموزش و پرورش.....
۱۵۰	۳-۶-۴-۳- مداخلات مبتنی بر جامعه.....
۱۵۱	۳-۶-۴-۴- مددکاری اجتماعی و پدیده فرار از منزل.....
۱۵۵	۷-۴- پدیده زنان آسیب‌دیده و روش‌های پیشگیری، تعدیل و کنترل آن.....
۱۵۵	۱-۷-۴-۱- پیشگیری سطح اول.....
۱۵۹	۲-۷-۴-۲- پیشگیری سطح دوم.....
۱۶۰	۳-۷-۴-۳- پیشگیری سطح سوم.....
۱۶۱	۸-۴- سوء مصرف مواد (اعتیاد) و روش‌های پیشگیری و درمان آن.....
۱۶۱	۱۸-۴-۱- پیشگیری سطح اول.....
۱۶۴	۲۸-۴-۲- پیشگیری سطح دوم.....
۱۶۵	۳۸-۴-۳- پیشگیری سطح سوم (درمان).....
۱۶۶	۹-۴- اسکان غیررسمی و راهکارهای ساماندهی آن.....
۱۶۸	۱۰-۴-۱- خشونت خانگی، پیشگیری و درمان آن.....
۱۶۹	۱۰-۴-۱-۱- خشونت علیه زنان (همسرآزاری) و راه‌های پیشگیری و تعدیل آن.....
۱۶۹	۱۰-۴-۱-۱-۱- پیشگیری سطح اول.....
۱۷۰	۱۰-۴-۲-۱- درمان و تعدیل خشونت علیه زنان.....
۱۷۱	۱۰-۴-۲-۱-۲- کودک آزاری و روش‌های پیشگیری و کنترل آن.....
۱۷۱	۱۰-۴-۲-۱-۲-۱- پیشگیری سطح اول.....
۱۷۲	۱۰-۴-۲-۲-۱- راهبردهای مداخله‌ای (درمان).....
۱۷۳	۱۱-۴- آسیب‌های نوپدید و راه‌های کنترل آن.....
۱۷۷	منابع بخش چهارم.....

بخش پنجم

۱۷۹	سلامت اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی.....
۱۷۹	۱-۵- مقدمه.....
۱۸۰	۲-۵- مفهوم سلامت.....
۱۸۱	الگوی زیست‌شناختی سلامت.....
۱۸۱	الگوی کلیت سلامت.....
۱۸۴	۳-۵- ابعاد سلامت.....
۱۸۵	۱- سلامت جسمی.....

ث آسیب‌های اجتماعی از منظر مددکاری اجتماعی

۱۸۶	۲- سلامت عاطفی.....
۱۸۶	۳- سلامت روانی.....
۱۸۶	۴- سلامت اجتماعی.....
۱۸۸	۴-۵- سلامت اجتماعی و ابعاد آن.....
۱۹۰	۱- شکوفایی اجتماعی.....
۱۹۰	۲- همبستگی اجتماعی.....
۱۹۱	۳- انسجام اجتماعی.....
۱۹۳	۴- پذیرش اجتماعی.....
۱۹۳	۵- مشارکت اجتماعی.....
۱۹۵	۵-۵- سلامت اجتماعی از منظر مددکاری اجتماعی.....
۱۹۸	۶-۵- نقش و جایگاه مددکاری اجتماعی در تأمین سلامت اجتماعی.....
۱۹۸	۶-۵-۱- اهداف مددکاری اجتماعی و سلامت اجتماعی.....
۲۰۳	۶-۵-۲- اصول و ارزش‌های اساسی مددکاری اجتماعی و سلامت اجتماعی.....
۲۰۶	۶-۵-۳- روش‌های مددکاری اجتماعی و سلامت اجتماعی.....
۲۱۰	۷-۵- بحث و نتیجه‌گیری.....
۲۱۴	منابع بخش پنجم.....

بخش ششم

۲۱۷	سیاست‌گذاری اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی.....
۲۱۷	۶-۱- مقدمه.....
۲۱۸	۶-۲- سیاست اجتماعی و مؤلفه‌های آن.....
۲۲۲	۶-۳- بازتاب آسیب‌های اجتماعی در سیاست‌های اجتماعی ایران.....
۲۳۳	منابع بخش ششم.....

بخش هفتم

۲۳۵	سرمایه اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی.....
۲۳۵	۷-۱- مقدمه.....
۲۳۵	۷-۲- سرمایه اجتماعی چیست؟.....
۲۳۷	۷-۳- دیدگاه‌های نظری در زمینه سرمایه اجتماعی.....
۲۴۱	۷-۴- اجزای سرمایه اجتماعی.....
۲۴۱	اعتماد.....
۲۴۴	پیوندها.....
۲۴۸	مشارکت.....
۲۵۰	۷-۵- ارتباط بین سرمایه اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی.....

فهرست ج

منابع بخش هفتم..... ۲۵۳

بخش هشتم

کیفیت زندگی و آسیب‌های اجتماعی.....	۲۵۵
۱-۸- مقدمه.....	۲۵۵
۲-۸- بررسی مفهومی کیفیت زندگی.....	۲۵۵
۳-۸- مبانی نظری.....	۲۵۷
۱-۳-۸- رویکرد دیالکتیک دموکراتیک.....	۲۵۹
جدول تیپولوژی ابعاد همبستگی اجتماعی.....	۲۶۰
۲-۳-۸- کیفیت فراگیر زندگی.....	۲۶۱
۳-۳-۸- کیفیت اجتماعی زندگی.....	۲۶۳
عناصر چهارگانه کیفیت اجتماعی.....	۲۶۶
۴-۸- بررسی رابطه کیفیت زندگی و آسیب‌های اجتماعی.....	۲۶۷
حوزه‌ها و زیرحوزه‌های مؤلفه‌های کیفیت زندگی اجتماعی.....	۲۶۸
منابع بخش هشتم.....	۲۷۲

بخش نهم

امنیت روانی اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی.....	۲۷۳
۱-۹- مقدمه.....	۲۷۳
۲-۹- مفهوم امنیت روانی، اجتماعی.....	۲۷۵
۱-۲-۹- جایگاه قرآنی امنیت روانی - اجتماعی.....	۲۷۸
۲-۲-۹- جایگاه حقوقی و قانونی امنیت روانی اجتماعی.....	۲۷۹
۳-۹- امنیت روانی - اجتماعی به عنوانی یکی از شاخص‌های توسعه.....	۲۸۲
۴-۹- مددکاری اجتماعی و امنیت روانی - اجتماعی.....	۲۸۴
۱-۴-۹- تعریف مددکاری اجتماعی و امنیت روانی - اجتماعی.....	۲۸۶
۲-۴-۹- اهداف مددکاری اجتماعی و امنیت روانی - اجتماعی.....	۲۸۷
۳-۴-۹- «ارزش‌های اساسی» و امنیت روانی - اجتماعی.....	۲۸۹
۴-۴-۹- اصول مددکاری اجتماعی و امنیت روانی - اجتماعی.....	۲۹۱
۵-۹- آسیب‌های اجتماعی، مددکاری اجتماعی و امنیت روانی اجتماعی.....	۲۹۴
منابع بخش نهم.....	۲۹۷
واژه‌نامه فارسی.....	۲۹۹
واژه نامه لاتین.....	۳۰۶

پیشگفتار

خداوند سبحان را سپاسگزارم که بار دیگر مددکارم شد تا اثر دیگری را تقدیم جامعه علمی و مددکاری اجتماعی کشورمان کنم. اثری که بی‌تردید خالی از اشتباه و اشکال نیست و یادآوری‌های عالمانه همکاران و همراهان ارجمند، زمینه را برای اصلاح و تکمیل آن در چاپ‌های بعدی فراهم خواهد ساخت، اقدام ارزشمندی که بنده را منت‌دار این عزیزان خواهد کرد.

آسیب‌های اجتماعی، یکی از اصلی‌ترین زمینه‌ها و حوزه‌های کاری دانش‌آموختگان مددکاری اجتماعی است. برخی از صاحب‌نظران، این عرصه را پُل ارتباطی میان جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی با مددکاری اجتماعی می‌دانند و علی‌رغم چنین نزدیکی و ارتباطی، مفاهیم و مباحث آسیب‌های اجتماعی، از منظر مددکاری اجتماعی، کمتر کنکاش و بررسی علمی شده است. افزون بر این، ارتباط بین آسیب‌های اجتماعی و موضوع‌های مرتبط با حوزه مددکاری اجتماعی (سلامت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، امنیت اجتماعی، کیفیت زندگی و غیره) نیز کمتر مورد توجه و بررسی قرار گرفته است. بنابراین، اینجانب در اثر پیش رو و در حد توان و بضاعت علمی و تجربی خود سعی کرده‌ام به این موضوع بپردازم و در این راستا از همراهی نهادها و سازمان‌های ذی‌ربط (شهرداری تهران، نیروی انتظامی، فصلنامه سیاستگذاری اجتماعی وزارت کشور) و همچنین در سه بخش از کتاب، از گزارش‌های علمی دانشجویان گران‌قدر نخستین دوره دکتری رفاه اجتماعی (آقایان رضا امیدی، رضا صفری و رضا محبوبی) بهره‌مند شده‌ام که شایسته تقدیر و سپاس فراوان است. در پایان یک بار دیگر متواضعانه از کاربران این اثر درخواست می‌کنم که با یادداشت‌ها و راهنمایی‌های خود، مشوق بنده در قدم‌های بعدی باشند.

در پایان، با سپاس از همراهی همیشگی همسر و همسفر زندگی‌ام، این اثر را به فرزندان عزیزم آرش، سارا، سیاوش، وحید و سمانه که نعمت‌های بی‌بدیل از سوی آفریدگار یکتا بوده‌اند تقدیم می‌کنم و برای آنها و همهٔ جوانان برومند کشورم سعادت و عاقبت‌به‌خیری را مسئلت دارم.

دکتر محمد زاهدی اصل

بهار ۱۳۹۳